

BLENDDED LEARNING (ARALASH O'QITISH) NING TA'LIM JARAYONIDAGI AHAMIYATI

S. Sh. Otabayeva

ADU, Axborot texnologiyalari kafedasi o'qituvchisi

I. U. Maxamadjanov

NamMQI, Axborot tizimlari va texnologiyalari kafedasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Aralash ta'lim online hamda an'anaviy talimning o'zaro aralashgan holati hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalar rivojlanayotgan bir paytta online hamda an'anaviy ta'limning aralashuvi tobora dolzarb sohalaridan biriga aylangan. Aralash ta'lim o'quvchi va talabalarda o'z faoliyatini tashkil qilishda yordam beradi.

Kalit so'zlar: Zamonaviy texnologiyalar, Blended learning (aralash o'qitish) tushunchasi, aralash ta'lim modeli imkoniyatlari, blended learning tizimining o'ziga xosliklari.

Blended learning (aralash o'qitish). Axborot texnologiyalari ta'limning turli yangi ko'rinishlarini taklif etmoqda, xususan keyingi vaqtlarda modulli ta'lim tizimida majmuaviy yondashuv tamoyili kuchayib bormoqda. Unda turli shakl, usullar moslashtirilgan holda joylashtirilishi aralash ta'limning innovatsiya sifatida kirib kelishiga sabab bo'ldi [1,1-b].

Bunday yondashuv axborotni taqdim etishda turli uslubiyotlardan foydalanishni, ta'limni tashkil etishda va ta'lim jarayonida axborot texnologiyalari, yakka tarzda va guruhlarda an'anaviy faoliyatni tashkil etishga asoslanishi mumkin. Bunday turlicha yondashuv o'quvchini charchatmaydi va o'qishga bo'lgan motivlarini kuchaytiradi. Asosiy masala – tanlangan uslubiyotlarning o'zaro mutanosibligini ta'minlash va kam harajat asosida yuqori samaradorlikka erishish hisoblanadi [1,1-b].

Aralash ta'lim modeli o'quvchilar hamda talabalarga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- O'quv materiallari bilan online rejimda istalgan vaqtda tanishish imkoniyati;
- Bilimlarni sinash uchun sinov testlaridan foydalanish;
- Nazorat testlarini topshirish;
- O'tilgan mavzularga mos qo'shimcha manbalardan foydalanish;
- Ma'ruzadan tashqari o'qituvchi-talaba va talabalar o'rtasida muloqot tashkil etish;
- E-maildan foydalanish va forumlarda ishtirok etish;
- Audio va video yozuvlardan, animatsiya va simulyatsiyalardan foydalanish;

An'anaviy ta'lim elementlari ming yillardan beri mavjud, biroq aralash ta'lim paydo bo'lganiga hali 10 yilcha ham bo'lgani yo'q. Shu sababli bu ta'lim turlarini aralash tarzda olib borish maqsadga muvofiq.

An'anaviy ta'lim modeli

- ✓ O'quv yili (semestri) boshida dars jadvallari belgilanadi, fanlar bo'yicha kirish darslari

o'tiladi.

- ✓ Bunda talabalarga fanning tuzilishi, nazorat tizimi, adabiy manbalar va uslubiy maslahatlar beriladi.
- ✓ Semestr davomida ma'ruza, amaliy mashg'ulotlar, laboratoriya mashg'ulotlari, kurs va diplom ishlari, referatlar, nazorat ishlari shaklida mash'ulotlar bo'ladi.
- ✓ Semestr oxirida o'zlashtirilgan bilimlar baholanadi.

Bunday o'qish usuli dastlabki oliy ta'limni olayotgan yosh talabalarga juda mos keladi. Lekin, bu usul, kun bo'yi ishda bo'ladigan, universitetga kelishga imkoni mavjud bo'lmagan, katta yoshli, qo'shimcha ta'lim olishni hohlovchi va malakasini oshiruvchi, uzoq masofada yashovchi, sirtidan o'qishni hohlaydigan talabalar uchun biroz noqulay hisoblanadi.

Aralash ta'lim modeli (Blended learning)

Talaba yosh bo'lsa demak, uni oddiy usulda o'qitish kerak, degan fikr noto'g'ri, albatta. Avstraliyalik ish beruvchilar online va blended-learning usulida ta'lim olgan talabalarni ko'proq ishga olishar ekan. Chunki ular, nafaqat kompyuter texnologiyalarini yaxshi bilishar ekan, balki ularda mustaqil shug'ullanish va hamkorlikda ishlash ko'nikmalari kuchli rivojlangan bo'lar ekan. Shu sababli, ba'zi AQSh va Evropa davlatlarida maktab va kollejlarni blended-learning tizimiga o'tkazishga qiziqish tobora ortmoqda[2,3-b]. Uning o'ziga xosliklari quyidagicha:

Ma'ruza mashg'ulotlari. Mashg'ulotlar uchun materiallar to'liq bo'ladi, slaydlar ham bo'ladi, chunki talabaning mustaqil shug'ullanishi uchun yetarli darajada ta'minlanishi zarur.

Seminar mashg'ulotlari (face-to-face sessions). Ular ma'ruzalarga qo'shib olib borilishi mumkin. Seminar mashg'ulotlari eng qiziqarli, munozarlarga boy mavzularni o'zlashtirishda va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda qo'llaniladi.

Fanning o'quv materiallari (darslik va uslubiy qo'llanmalar). Ular ham qog'oz, ham elektron shaklda mavjud bo'ladi. Elektron shakli qog'oz shakliga qaraganda mazmuni ancha boy, qiziqarli va o'zlashtirishga qulay bo'ladi.

Online muloqot. Bu yangi turdagi muloqot hisoblanadi. Ular odatda chat, forum, e-mail shaklida bo'ladi. Ular orqali talabalar o'zaro muloqot qilishadi va hamkorlikda ishlashadi. O'qituvchiga hohlagan vaqtda savol berish va qisqa muddatlarda javob olish imkoni bo'ladi. Bilim olishda boshqa talabalar bilan maslahatlashib ishlash juda katta yutuqlarga olib keladi.

Yakka tartibdagi va guruhli online loyihalar. Bunday loyihalar Internetda ishlash, turli manbalardagi axborotlarni tahlil qilish, guruh bilan kelishib ishlash, vazifalarni bajarish bo'yicha mas'uliyat va vazifalarni birgalikda taqsimlash ko'nikmalarini shakllantiradi (collaboration). Hozirgi vaqtda ko'pchilik Evropa kompaniyalari collaboration usulidan kundalik faoliyatida keng foydalanishadi. **Virtual sinf xonasi.** Bunda turli Internet aloqa vositalari yordamida, shuningdek, talabalar bevosita jismoniy tarzda o'qituvchi bilan yoki o'zaro ushrashishi, muloqot qilishi mumkin. Bu talabalarga muayyan erkinlik beradi. **Audio va video ma'ruzalar, animatsiya va simulyatsiyalar.** Bular aralash ta'limni yanada oddiy, boy va qiziqarli qiladi[3,2-b].

Blended learningning o'ta moslashuvchan tizim ekanligini ko'rsatmoqda. Demak, talaba 2-sentabrda darsga kelib o'qituvchi bilan ko'rishadi va fanning kirish darsida ma'lumotlarni elektron shaklda oladi.

Darslarning bir qismi online rejimida bo'ladi. Bunday materiallarni talabalar yakka tartibda

mustaqil yoki guruh bo'lib o'zlari o'zlashtirishlari zarur bo'ladi. Online darslar savol-javob tarzida bo'lishi mumkin. Ishlangan ma'lumotlar o'qituvchiga fayl tarzida yuboriladi va o'qituvchi tomonidan baholanib qaytariladi. Muddatidan kechikkan ishlarni o'qituvchi qabul qilmaslikka haqlidir. Nazorat ishlari o'qituvchi nazorati ostida ham o'tkazilishi mumkin. Yakuniy imtixonlar sinfda o'tkaziladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. "Aralashtirilgan ta'limning 6 modeli". *DreamBox.* (2014-11-25).
2. "Gibrid onlayn model: Yaxshi amaliyot" Martin, Margi (2003).
3. www.e-darslar.net- O'zbek Internet foydalanuvchilari uchun onlayn, elektron darslar portali.
4. www.Intuit.ru- Rossiya Axborot Texnologiyalari Internet universitetining bepul o'qish kurslari
5. Нуриддинов, Н. Д. (2022). АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯСИ СОҲАСИДА КОМПЬЮТЕР ЖИНОЯТЧИЛИГИ ТУРЛАРИ ВА ЙЎНАЛИШЛАРИ. ТА'ЛИМ ВА RIVOJLANISH TANLILI ONLAYN ILMIY JURNALI, 2(8), 28-32.
6. Nurbek, N. (2022). KREDIT MODUL TIZIMINI AMALIYOTGA JORIY ETISHDA MUSTAQIL TALIMNING ORNI VA AHAMIYATI. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 1(4), 45-47.
7. Khashimov, S., Nuritdinov, N. D., Anov, I. M., & Ergasheva, S. (2022). DETERMINATION OF THE OPTIMAL PARAMETERS OF THE COTTON CLEANING DEVICE BASED ON A COMPUTATIONAL EXPERIMENT. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(5), 2008-2016.
8. Nurbek, N. (2022). KREDIT MODUL TIZIMINI AMALIYOTGA JORIY ETISHDA MUSTAQIL TALIMNING ORNI VA AHAMIYATI. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 1(4), 45-47.
9. Урманов, М. Н., Нуриддинов, Н. Д., & Алиева, А. (2022). РЕШЕНИЕ СИСТЕМ НЕЛИНЕЙНЫХ УРАВНЕНИЙ В MATLAB. *Science and innovation*, 1(A3), 139-145.